

Stancák*

Egy tút
sem lehetett
leejteni; -
a teremtés
zakatolt.

Az erőszaknak
és a hazugságnak
rengeteg
ismeretlen arca van; -
az igazság arctalan.

Régen
egy síkon
láttam mindent; -
ma több síkon
semmit.

Ez a hiány
semmit sem ad,
csak örökre
és végérvényesen
elvesz; -
a retteget felső foka
nem a tudás hiánya,
hanem,
e hiány
tudása,
ami
mindennél inkább
örökre megítél,
és megsebez.

Kinn korcs idő
ténfereg; -
itt nem lesznek
már ünnepek.

Mégis megyünk

Mégis megyünk,
mind a botlásig,
a koppanásig;
pedig a kőfal
egyértelmű:
rideg, tömör;
és érdektelen,
akár a kéz,
mely végül
behajtja
a könyvet.

hircum

egy vézna bak
áll a sziklán
időtlen nézi
a tájat

néma csend
alvó világ
utolsó álmát issza
az elomló
ősz főveny

nem szól
csak néz

s a levegőtlen légben
lassan-
hirtelen megindul a táj

azután
már csak a zuhanás.

**Stanca: anyaminta. Mélyített mása valamely betűformának, vagy lemeznek.*

Gál Sándor

A lassulás mibenléte

Ahogy most véglegesítettem a „*Kettétört pillanatok*” zárórészét is, valami ismeretlen, megfoghatatlan – megfogalmazhatatlan – üresség nehezedett rám.

Hogy most hogyan, hová és merre?

Kint valódi tél van, havas sötétség, de nem tudok vele mit kezdeni. Régen nem voltam ilyen félelmetes helyzetben! Igazából nem is kellene vele törődnöm, mert holnap vagy holnapután csak előbbre jutok magammal, hiszen van egy-két konkrét feladat, csak ebben a pillanatban nem érzek erőt – mondjam így? – az újra kezdéshez.

Majd holnap vagy holnapután.

Kimegyek az udvarra meghallgatni a csendet.

Január 23-a van, talán... Nem tudom biztosan, de majd utána nézek. A mai nap lényege, hogy Molnár Imre hívott: közeledik a Magyar Széppróza Napja, ideje lenne hozzájárítani a komáromi program megtervezéséhez, s hogy el tudnék-e menni az idej rendezvényre. Ha nem, írhatnék az idej rendezvényre egy köszöntőt vagy alapvetést. Az utóbbit megígértem, s ma el is küldtem. Imre gyorsan válaszolt is, miszerint a leírtak szellemében igyekszik megszerkeszteni a programot, amit írással címéül *A közös feladat*nak neveztem.

Ide másolom:

A közös feladat

(*A Magyar Széppróza Napja 2019*)

Amikor nyolcvanévesen arról gondolkodtam, hogy mire van esélye a magamfajta öregembernek, arra a végkövetkeztetésre jutottam, hogy ha élek: írok, s ha írok – élek.

És nincs harmadik lehetőség.

Az azóta eltelt időben azonban derengeni kezdett előttem, hogy mégis van egyféle „harmadik” lehetőség is. Hiszen az egész történelmünk – irodalomtörténetünk is! – bizonyíték arra, hogy az író – és az olvasó! – ember számára létezik ez a „titokzatos harmadik lehetőség...”

És ez nem az élet és az írás kölcsönhatásában valósul meg, hanem azt követően: az olvasásban.

Mégpedig a folyamatos, mindenkori továbbadás lehetőségében.

És ez ezer évek óta adott, az agyagtáblák üzenetétől a most leírt mondat továbbadható-nyitható távolságában...

A Magyar Széppróza Napjának megtartására lényegében azt a *harmadik lehetőséget* gondoltam ünneppé emelni e tágas Kárpát-medencében.

Mert én a magyar nemzetet, a magyar irodalmat csak egy egészséges tudom elképzelni.

Fábry Zoltán figyelmeztet arra, hogy az írás – szolgálat!

Ebből következik, hogy az irodalom az egy nyelvhez tartozó közösségek természetes és ösztönös megnyilatkozása. Egymás keresése, segítése, fölemelése. Minden ilyen szándék, ha értelmes célokat tűz ki maga elé, és megvalósítani is képes azokat – közösségerősítő lehetőség.

Azt hiszem, hogy a Magyar Széppróza Napja alkalmassá vált e föladat beteljesítésére. Alkalmas lehet irodalmunk újraegyesítésére, a Trianonban leszorított érrendszerek fellazításában – röviden: a magyar irodalom békéjének megteremtésére. Ha nem tudunk egymást segítve élni és dolgozni, legalább kíséreljük meg az egymás mellett megélhető belső békét.

Többször elmondtam és leírtam: a nemzet legfőbb attribútuma az anyanyelv. Minden a nyelvben, a nyelv által történik meg velünk, bennünk és általunk. Ezért azt hiszem, erre a kicsiségre alapozhatnánk nemzeti és irodalmi stratégiánk elkövetkező esztendeit. Ha a magyar nemzet egységét meg akarjuk őrizni, akkor sokfelé szakadt anyanyelvünket kellene újraegyesíteni.

A többi gond mellett ma ez a közös föladat!

„És ez nem is kevés!”

***

Odakint sűrűn havazik – a sötétség megtelt a téli éjszaka különös zenéjével... Hallgatom a muzsikáló Mindenséget.

A tetten érhető csodát!

***

Amióta véglegesítettem a *Kettétört pillanatokat*, mintha lebénult volna az értelmem. Lehet, hogy a Magyar Széppróza Napja hirtelen jött műsorának megfogalmazása, annak fontossága vitte el az estéli időt, de elkészültem vele... Ám az is lehet, hogy csak a lustaság „téli rám-telepedése” jelent meg az alkonyat eljöttével?! Az azonban tény, hogy a februári programot kidolgoztam, és elküldtem Molnár Imrének, aki percekben belül jelezte, hogy egyetért vele, sőt, hogy jónak találja és vállalja, csak most már apróra kell váltani, hogy megint együtt örülhessen a két Komárom.

Az idej-oda utazást nem merem vállalni, hiszen bemenni Kassára – az is kockázatos vállalkozás már számomra.

... Közben valami „elakadt” Pozsonyban, mert M. I. – jelentkezett ugyan –, de ezen kívül nem jutottunk semmire... Azóta is várom a hívását.

Hát majd kiderül, ha kiderül, ahogy Görömbei Andor szokta volt mondani.

Ami túl ezen fontos: megszerkesztettem *Az elrendelés szerint* címen egy helyes versciklust. Azt hiszem, az utóbbi időben írt „legizmosabb” teljesítményem.

Aminek, ugye, illik örülni. És ami arra bizonyíték, hogy még képes vagyok az ilyen szellemi erőfeszítésre.

Holnap már február lesz.

***

Délelőtt, nagy meglepetésemre, Dobos Laci özvegye, Éva hívott telefonon, hogy válogatja Laci hagyatékát, s megtalálta azt a levelemet – írásomat –, amelyet Lacinak 70-dik születésnapjára írtam, s hogy emlékszem-e rá, mivelhogy nagyon szép és elég hosszú, hétoldalas köszöntő.

Rövidre fogva: Laci jövőre lenne 90 éves, s hogy az alkalomra, ha jól értettem, emlékkönyv készül, s abba ezt a „hosszú és gyönyörű” köszöntőt is besorolná. Még abban is megegyeztünk, hogy az írást lemásolja, s elküldi – mert bizony én hirtelenjében nem emlékeztem erre a levélre. Az a fontos, hogy megmaradt. (Azóta kiderült, hogy az „Egybegyűjtött...” ötödik kötetébe besoroltam másik két köszöntővel együtt.)

Azokban az években sok mindent igyekeztünk Lacival közösen kisebbségi gondjainkból fel- és megoldani – a MAVASZ, a Csemadok, az Anyanyelvi Konferencia, az Együttélés megalakítása, a Fábry-hagyaték megóvása... Hogy csak néhányat említsek a sok közül... Különben Laci gyakran felhívott, hogy közösen gondolkodjunk egy-egy lehetséges megoldásról.

A *szövetség* című kötetemben ezek közül a ma már történelmi értékű dokumentumok közül többet megörökítettem – így ma is használható valahány.

Különben Lacit is éveken át biztattam, hogy írja le kisebbségi, kisebbségpolitikai vállalásainak történetét, a hozzájuk illeszthető dokumentumokkal együtt. Meg a miniszterségének az idejéből származókat is.

Erre egyszer azt válaszolta, hogy „miniszterségem alatt összegyűlt minden dokumentumot hazavittem, miután távoznom kellett.” Biztosan van közöttük – ha máig megmaradtak – néhány följegyzés a Thália Színház megalapításáról is, esetleg a *Harminchármas memorandumáról* stb. (Különben ez utóbbiról már publikáltam egy jegyzetet a *Nincs harmadik lehetőség* című kötetemben.) Azonban nem ártana az ügynek, ha Laci hagyatékából is előkerülne néhány hasonló dokumentum... Esetleg a MAVASZ-időzóna önálló fejezet is lehetne...

Szóval várom Éva küldeményét az egykori születésnapjához együtt.

Egyéb: Zsille Gábornak a *Pilleszárnyak* kefényomatát igazoltam vissza, ha igaz, az idej *Szép versek* című antológiában lát napvilágot.

Mamával együtt betegek vagyunk – visszajött az influenza.

Az *Előretolt helyőrség*a tervek szerint március 15-én jelenik meg. Ezt Tóth Lacitól tudom, aki Évusunkkal tárgyalt, hogy vállalna szerepet a lapban... Első „mun-

kája” egy interjú Tózsérrel. Különben Laci tőlem is verset meg „bármilyen” prózát kért. Mert van miből, hát majd meglátjuk, miként alakul a lap, küldök az *Omega kísérletből* néhány folytatásra valót...

***

A *Kettétört pillanatok* lezárását követően a lehetséges folytatás új, összefogó címén gondolkodtam, s odajutottam magamban, hogy az általános szellemi és fizikai ténye, értelme és megfogalmazása a *lassulásban* fejeződik ki a legmarkánsabban.

Egy olyan metaforában, amely elvontságában is realitás – vagy fordítva: realitás voltában is tapinthatatlan...

Megpróbálom mindezt a tegnapi gyorsjegyzetben leírtakkal igazolni.

Tehát: a belső megfigyelések, ahogy kivetülnek, mondhatnám „realizálódnak”, s lesznek új elemekké – az estéli vetkőzésben, a ruhadarabok egymásra rendezése, hogy reggel ne kelljen álomszuszékként azokat „kiforgatni”, hogy megtaláljam pl. a pulóver elejét s a hátulját...

És hogy ebből – mostanra, ahogy írom – *rend- és rendszer* legyen, vagyis mindennapi estéli-reggeli, gyakorlati munka, mozgássor.

A *rendteremtés* bármiben!

Például a teleírt papírhalmok kuszalékából az átlátható és értelmezhető részletei annak, ami belőle elkészült – irodalommal lett!

Amiben aztán már el lehet igazodni bárkinek.

Nem sietve, ahogy a maguk idejében megtörténtek, hanem bölcsebb és jobban kiteljesedő, kiteljesíthető *lassulás* csendjében.

***

A két óriási diófánk mellett, közel a kerítéshez szőlőlugas vénséges-vén, hám-ló fekete tenyészete él. Fehér otelló, mézédés, mindent elbíró ősfajta. Gondozni se kell, de – szerintem – a világ legfinomabb, ahogy én elneveztem: „buzitai nemesterkője” készül belőle...

Szóval ez a parlagi szőlőfajta igénytelen, de igénytelen mivoltában többet ér mindenféle permetet igénylő nemes rokonánál.

Vigyázok is rá, ki ne vesszen a fajtája!

Az idén, ha minden jól megy, Sándorunk birtokára kitelepíték belőle legalább tíz tövet.

Mindezt pedig azért írtam ide, mert évek óta a tavaszi munkák kezdetét a fehér otelló metszése jelenti, jelentette. Mert a *metszést igényli!* A fűrtök kiteljesedéséhez, éréséhez – cukrosodásához – sok-sok napfény kell. Hát a tavalyi vesszőket ki kell ritkítani.

Nos, ezt a kevéske munkát végeztem el tegnap délután, szűrt napsütésben, a diófák csupasz koronái alatt.

Volt még néhány hófolt is az árnyékosabb helyeken, de akkor is: ez már a tavasz ígéretét jelezte. Nekem – legalábbis!

***

Hatvanéves lett az *Irodalmi Szemle*. Pozsonyban ünnepeltek... Én pedig bő két évvel ezelőtt – vagy régebben már? – lerendeltem... A hatvanas évek elejétől voltam a lap előfizetője. Lerendeltem akkor, amikor elveszítette azt, amiért megszületett: az itteni magyarság létezésének dokumentálását. Nagy tragédiának élem meg ezt a veszteséget, hiszen a mai napig megjelent könyveim nagyobbik része ebben a folyóiratban látott napvilágot először az évtizedek során...

Ott láttam a tévé képernyőjén néhány tehetségesnek vélt fiatal, akiknek fogalmuk sincs arról a veszteségről, amelyet nemzetiségi irodalmunkban – meglehet akarattukon kívül – végbevittek és visznek az utóbbi években.

A szellemi tragédiák visszafordíthatatlanok, mert az anyanyelvet pusztítják el.

A Kárpát-medence magyarságából pár nemzedék múltával csak a *medence* marad!!!

Nem olvasok eleget. Nem tudok olvasni.

***

Hétfő este van és sötétség. Felhőtlen az ég, de én nem látom a csillagokat. Elvesztett a csoda.

És már nem is fáj.

Erről hallgatni az elmúlás előtt...(?)

Néha megállni még és *elsimítani* az égtájakat... Itt lent s odafent is.

Hogy ne legyen alkalom az eltévedésre többé.

***

Arra gondoltam, hogy az eddig írt naplóimat s egyéb napi jegyzeteimet sorra veszem egy olyan leltár elkészítése végett, amely egy kisebbségi magántörténelem bő ötven esztendejét jelenti – minden tekintetben.

Szubjektív és objektív eseményeivel együttolvasva.

Az első kötet Hiller István minisztersége idején az *Édes Anyanyelvünk* pályázaton az Örökhangyók kategóriájában pályadíjban részesült 2004-ben. (A másik díjazott író Faludy György volt).

Azóta naplójegyzeteim további köteteimben láttak napvilágot: *Barna Füzet, Feljegyzések elmenőben* stb.) Most egy régebbi feljegyzés következik, amelyet lehet, hogy a maga idejében már beírtam valamelyik időszakaszba, de lehet, hogy nincs így, hát most pótolom ezt az esetleges mulasztást.

Tehát: A NATO és az EU nem más, mint két fedőszervezet, amely az USA világhatalmi ambícióit szolgálja, amelynek következtében rövidesen felszámolják az európai kultúrát. Az USA-által kiváltott és irányított (Soros) új népvándorlási tragédia egy-két nemzedéken belül lehetővé teszi Európa „amerikanizálását”, fölszá-

molja a nemzeteket, egybekeresztezi az emberi fajokat, s megszűnik a nemzetek sajátja – a minden értéket egybekapcsoló anyanyelv!

A nemzeti tudat semlegesítődik, vele a nemzeti történelem s az összetartozás tudása és értéke is...

Európa önmagába hal!

Ennél már csak a klímaváltozás félelmetesebb. Hogy elfogy a levegő és a víz...

***

Mégiscsak megvalósul az MSZNP második eseménysorozata is. Ezt Vilma húgomtól tudom, aki a Kossuth Rádió éjszakai adásában hallotta a programot.

A lényeg az, hogy létrejött a folytonosság. Nyilván Budapesten és Komáromban is megtörténik valami, ami ugyanazt jelenti majd.

Egy délelőtti „kudarcélmény”: két részletet bemásoltam a számítógépbe, s ahelyett, hogy azt elmentettem volna, kitöröltem közel egyoldalnyi szöveget... Ha holnap nem lesz valami bajom, hát újrakezdem, és jobban vigyázok már az elvégzett munkára, hogy megmaradjon.

Mivelhog amit leírtam, megőrizni való események sora volt. Lett...

***

Legyen az első, hogy a föladatot elvégeztem, így folytathatóvá vált a „lassulás” folyamatának a megőrkítése. Aminek az első fázisa a rendteremtés, hogy eligazodjam abban, ami már véglegessé vált, vagy amit azzá kéne változtatni...

Vagyis az írások három fő „pakkját” rendbe raktam, kisebb-nagyobb javításokkal. Így az *Omega kísérlet*, a *Belső univerzum* és a *Kettőtört pillanatok* akár mehetnek is a nyomdába – ha volna kiadó, s lenne rá anyagi fedezet.

De mindkettő hiányzik.

***

Három – régebbi – jegyzetet találtam, amelyeket annak idején elfelejtettem ide másolni. Most hát pótolom ezt a feltételezett mulasztást. Tehát kövessék most egymást e napsütötte délutánban:

1. A *mindenség* úgy örökkévaló, hogy állandóan *változik!*
2. Ha a magam mögött hagyott évtizedeket nézem, olykor az állít meg, hogy ugyan mások – kortársak, szakemberek és kívülállók – mindazt, amit elvégeztem irodalomban, közéletben, hogyan ítélik meg.
3. Harmadjára pedig, lett-légyen bárhog is, mégiscsak *ugyanaz* és mégis *különböző* minden este és minden virradat...

És ez sohase lesz másként.

Az ember *tudja* ezt, de lényegét aligha keresi.

Mert lehet, hogy jobb nem tudni – és meglehet, a tudottnak nincs is jelentősége számunkra.

Mindeközben arra gondoltam, hogy a változás árnyalatai csak a költészet magaslatain érvényesülnek...

Ha érvényesülnek...

***

Tudom, hogy a *csend a végtelen* része, vagy inkább *érzem* ezt. Persze, lehet, hogy olyan fikció, amely aligha bizonyítható. Azonban *egy versben lévő csend* már megsokszorozódik a költészet teljességének áramlatai között...

A mai délután ezt hozta magával – és nemcsak a felismerést, hanem a valóságot is!

***

Tandori Dezső is eltávozott... Harmincnyolcas volt. Soha nem találkoztam Vele, csak írásaival, legtöbbször a *Forrásban*. Verseket, vers-grafikákat, olykor szélsőségekbe forduló „modern kompozíciókat” publikált. De ezek soha nem riasztottak... Az a tény pedig, hogy nagy bohém volt, a madarak barátja, eleséggel látta el a Budapest parkjaiban élő énekesmadarakat, becsülendő emberségéről győzött meg.

Hanem – bár legalább száz könyve jelent meg – én fő művének Robert Musil *A tulajdonságok nélküli ember* című hatalmas munkájának magyarra fordítását tartom.

Múlhatatlanul nagy és szép emberi vállalkozásának érzem Tandorinak ezt a munkáját, amelyet Musil a két háború közötti béke húsz esztendejében írt meg. Hogy Tandorinak mennyi idejébe és mennyi munkájába került a lefordítása, azt nem is sejttem...

Én – emlékeim szerint – a *Törless iskolaévei* című Musil-regényt olvastam elsőként, amelynek magyar rokona, ugye, az *Iskola a határon*...

Azonban az a lényeg, hogy *A tulajdonságok nélküli ember* 1977-ben oda került az akkori könyvtárban Joyce *Ulyssese* és Proust *Az eltűnt idő nyomában* című regénye mellé... Aztán A. Camus-val, Bulgakovval folytatódott a sor, meg Kafkának *A kastélyával*...

Szóval Musil *A tulajdonságok nélküli ember*ének magyar „társszerzője”, Tandori Dezső eltávozott az élők sorából. Én pedig távoztával irodalmunknak ezt a kiváló munkását – a költőt, a műfordítót gyászolom...

***

Tapasztalom, hogy az utóbbi időben – jó, az elmúlt tíz évben – megjelentek olyan „irodalmi alkotások”, amelyeknek – alakjukon kívül – szinte semmi közük sem volt a literatúrához. Hogy miért, azt most felesleges részleteznem... Mert hiábavaló volna ezer érvet felhozni velük szemben, akkor se változna semmi.

Az a szomorú tény, hogy – már elnézést a hasonlatért – egy megszáradt tehénpényt is díszes könyvborítóba lehet pakolni. A belbecs ma már nem esztétikai kérdés, nem történet, nem gondolat, miegyéb érték a megjelentetéshez. Nem! Ma

kizárólag pénz kérdése az egész, hogy Himalája-nagyságú giccs-csúcsokat „irodalomként” dobjanak a könyvpiacra.

Ilyeténképpen lassan több író lesz, mint olvasó.

***

Nagyon egyszerű: tudatosítanom kell a *tényt*, hogy a nap bármelyik pillanatában meghalhatok. Nem lehet nem felismerni azt, hogy szinte naponta látom, halom kortársaim elmúlását – hát nem tehetek úgy, mintha nekem más idő-út jutott volna!

... Még egy használható végrendeletet se írtam, pedig arra szükség lehet – szükség lenne. Majd.

Nagyon kellemetlen előérzeteim vannak, holott fölszállt a köd, és ragyogóan süt a februári napocska.

Délután Molnár Imre hívott, hogy Komáromban a II. Magyar Széppróza Napja másodjára is szépre sikerült, s hogy az én *A közös feladat*ról szóló, hosszabb távú javaslatom felolvasásával kezdődött, amely akár néhány évtizednyi időre is alapul szolgálhat a folytatáshoz. (Igaz, Imre még azt is hozzátette, hogy nagy sikere volt a megnyitónak).

Abban is egyetértettünk a folytatást illetően, hogy az „elfelejtett irodalmunkat”, az Első Csehszlovák Köztársaságig érően kell a középpontba emelni. A „részeket” esetleg később hozzákapcsolhatjuk... Ilyen – mostani – távolságból már rálátni a valódi értékekre, s azok tudatba emelésére – s ezt éppen most találtam ki – egy könyvsorozat megjelentetése szépségében és értékében... Azt hiszem 30-40 kötetbe bele is férne!... Azzal együtt, amit mi adtunk hozzá az egyetemes magyar nemzeti irodalomhoz azóta.

Reggel óta bajban vagyok. Erős fájdalmaim vannak meg – feltételezem – vércukorszint-süllyedés... Így autóztam – szembefényben – Encsig s vissza, szédelegve... Írni se tudok rendesen, befelé omlik minden bennem, s elmenni a kapuig meg vissza, több mint bizonytalan vállalkozás... Pedig dolgoznom kéne, írni, amíg összefüggő gondolatok követik egymást a „belső univerzumban.”

Ilyenkor mindig azt érzem, hogy csak holnap reggelig kell kibírni, aztán talán jobbra fordul bennem és körülöttem ez a nagyon romló mai világ...

***

Okát nem tudom, de olykor úgy érzem, hogy egyre többet foglalkozom – fölöslegesen – magammal.

Igen!

A múlt elfogyott, a jövő pedig elkerül. Ma délelőtt is ez történt!

Arra még homályosan emlékszem, hogy szédülni kezdtem, de még volt annyi erőm, hogy leüljek az asztal melletti székre... Aztán rövid sötétség következett, s érzem, hogy Éva fölsegít a székről, s lassan bevezet a hálószobába, lefektet az ágyba... Félig öntudatlanul igyekeztem segíteni neki vagy magamnak... Legalábbis úgy rémlett...

A tarkómon pedig erős fájdalmat éreztem. (Itt, azt hiszem, a *valóság* egy része kimaradt, s arról ma nem tudok számot adni – eltűnt.)

Azonban e zárójeles mondat után már képes voltam (lettem) összehangolni mozdulataimat, de az egész úgy tűnt fel előttem, mintha távolabbról nézném önmagamot, *azt a valakit, aki elindult valami ismeretlen felé...*

Most már sötét este van. A fájdalmaim megszűntek, és vacsoráztam is. Majd később folytatom...

Már reggel: **A halál fenséges úr!**

Megköveteli az alázatot.

***

Délelőtt „nagyakarításba” kezdtem. Az utóbbi bő három kötet kusza halmazait próbáltam rendezni. Az *Omega kísérlet*, a *Belső univerzum* és a *Kettétört pillanatok* így lényegében nyomdakész állapotban kerültek. Mindhárom ott van a számítógépben. Ha lenne rá időm, és a szemem is győzné, ezt a három pakkot végig kellene még olvasnom, és kijavítani a még bennük lévő hibákat. Ez azonban eléggé bizonytalannak tűnik, hiszen ebben a pillanatban az írás is gondot jelent.

De talán megpróbálom, mert – hátha!

***

Mostanra elült a tegnap este óta süvöltő, jeges északi szélvihar. Az előbb voltam kint megnézni a csillagokat. Minden fontosabb közülük a helyén volt – s ebben az igazán jó, hogy még valahánynak a fénye elér hozzám. Holott a mai napom a tegnapi rossznak az elviselhetőbb folytatása volt. Ahogy egy kicsit összeszedtem magamat, a Frontérával felkocogtunk megnézni, hogy tegnap a mester urak mit végeztek-szereltek össze Sándorunk házában. (Csak mellékesen: Satya az imént hívott a pozsonyi röpterről, nemsokára indulnak, ha jól tudom, Marakesbe...)

... Szóval a konyha fontosabb részei a helyükre kerültek, a „kisebb fürdőszoba” is elkészült – szóval a haladás ígéretesnek mutatkozik, s valóban megtörténhet, amit Satya mondott, hogy május ötödikén lesz a kollaudáció.

Belefogtam egy versbe is, de nem mentem sokra magammal – elakasztott a tegnap óta tartó „gond.” De a verstörödék ide másolom, hogy megmaradjon, hátha lesz folytatása és befejezése is.

Tehát a töredék:

a nappalok egyre súlyosabbak
s hiába próbálom elhíttetni
magammal, hogy a *messzeség*
terhünket végleg feloldja majd
s a hanyatló napsugarak kihunyva
végleg magukkal viszik.

***

Az a súlyos fáradtságérzet – Vilmától tudom –, amely napok óta nyomaszt, a kétszer elszenvedett influenza következménye. Ez így egy kicsit megnyugtat, mert sokkal rosszabbakra gondoltam. Ennek ellenére a bizonytalanságérzet továbbra is megmaradt bennem. Írás közben elakadok, s a közérzetem elég pocskék. Valami olyan állapotban lehetek, mint egy üres borosüveg, amelyik véletlenül a konyha csempéjén szerterobbant...

Szándékomban volt – mert kezembe akadt a könyve – Carlyle-lal kapcsolatosan pár mondatot ide írni, de holnapra halasztom, mert alig tudom újraolvasni magam után, amit most leírok...

***

(Március – hamvazószerda. Sándorunk ma Marokkóba repült, Marakesből hívtott, hogy rendben megérkezett. Képeket is küldött. Szombaton érkezik haza.)

Hiábavaló volt az elszánás, egy jó mondatot sem sikerült egybeillesztenem, pedig Carlyle igazán megérdemelte volna, hiszen eljutottam odáig, hogy a lexikonban kikerestem a róla szóló szócikket, és hogy a keresztnevét végre – mert *A francia forradalom története* című kötetéből kifelejtették – így ma megismerhettem!

Szóval ezt a skót zsenit – aki azt mondta magáról, hogy „Folytatása és második kötete vagyok az apámnak” – *Thomas*ra keresztelték, s a „pályája során is megmaradt... zseniális rebellis skót parasztnak!”

Mindezt pedig amolyan „felvezetőnek” azért írtam le, mert legalább harminc-negyven éve, hosszabb-rövidebb megszakításokkal előveszem fő művét, *A francia forradalom történetét* – vagyis azóta, hogy feleségem édesapja – Szászi papa – közművesként nem csak épített, de „bontott” is, így valami épület romjai között talált rá a könyvre, s hazavitte. Aztán tőlük valami véletlen folytán hozzánk került Kassán a 12-ik emeletre...

A könyvek sorsa már csak ilyen!

Fogalmam se volt a hetvenes évek derekán arról, hogy ki is ez a fránya Carlyle, de ahogy Pogány József előszavába beleolvastam, csakhamar rájöttem, hogy egy remek és különleges könyv birtokosa lettem.

A csodához nyilván az is nagyban hozzájárult, hogy a könyv fordítója, Baráth Ferenc csodálatos „nyelvi munkát” végzett!

Öröm volt – ma is öröm! – olvasni Carlyle-t – magyarul!!!

A kötet a Révay Világkönyvtár sorozatában jelent meg 1913-ban.

Folytatólagosan azt is illik iderögzíteni, hogy Carlyle 1795-ben született – s ahogy Pogány József írja: „A tizenkilencedik század első negyede formálta meg Carlyle koponyáját. (...)”

„Azt is elmondhatta volna – jegyzi meg Pogány József –, hogy folytatása és utolsó kötete skót parasztnak hosszú generációinak. Nagyszerű ormokra vezető pályá-

ján is mindig megmaradt karaktere legbelsejében zseniális rebellis skót parasztnak.”

(A folytatás elakadt – tegnap délelőtt rosszul lettem, és egy mentőautó bevitt a sacai kórházba... Mintha valami véget ért volna.

A részleteknek nincs különösebb jelentőségük. Ott kellett volna maradnom a kórházban, de azt az „abszurd” lehetőséget elutasítottam.

A főorvos még megkérdezte, hogy mennyi idő vagyok, s amikor megmondtam, hogy 82, nem hitte el. Aztán Éva értem jött, s baj nélkül hazaértünk. Azóta folyamatosan mérjük a vérnyomásomat – akár egy tó vize: hullámozó. Hát ajánlatos a mértéktartás. Vettünk koffeinmentes kávét, ami iható... A bor csak kicsi adagolásban. Aztán lassan kell felállnom meg leülni is...

Ha sikerül, itt folytatom Carlyle-ről való gondolataimat.)

***

...Azóta március lett, ami pedig megörökíteni való belőle, azt, sajnos, nem tudom pontosan megfogalmazni.

Csupa bizonytalanság minden órámban.

És elfogynak a megnevezhető dolgok és események. Itt tartok 2019. március 2-án.

Most már délután van, alkalmas és kellemes idő visszatérni a „zseniális parasztnak”, Carlyle mester páratlan történelmi „eposzához” – amúgy a gyógyulás reményességében, „kimondván kimondhatatlan dolgokat.” De ugyanakkor tőle tudom azt is, hogy „van bizonyos hallgatás, amely jobb, mint bármely beszéd (51. o.). S azt is Tőle tudom, s élek régóta e tudással, hogy „az ember csak egy véletlenség a földön” (248. o.), aki, más oldalról „szimbóluma az időbe zárt végtelenségnek” (42. o.).

Én pedig alig pár hónappal ezelőtt, a *Kettétört pillanatokban* egy egész fejezet-sort írtam az *időtlenség dialektikájáról*, a nincs-időről, amilyen a mostani, a mai nap is például!

Döbbenetes aktualitásuk! Mintha most íródtak volna le Carlyle mondatai: „idő folytán – mondja – egyetlen alkotmány sem ér sokkal többet, mint az a rongy papír, amelyre írva van.”

(Az Ő idejében a papíros még rongyból készült!)

És van „világtolongság” és „tengertükör”, meg „ringyókrácia” és vannak „ringyókraták”... Elég bekapcsolni a tévékészüléket, s mást se hallok, mint „zajt ütő, üres bolondságokat.”

S végül a mai naphoz: „Ne tégy semmit, csak izgass, vitatkozzál, s a dolgok maguktól elpusztulnak” (257. o.).

És odakint a tavaszi alkonyat ezt az egészet lassan betakarja...

Döbbenetes pillanat és felismerés: megtanultam – szándéktalanul, ösztönösen? – sötétben is pontosan – vagy inkább „szabadon” mozogni a szobák között! Tu-

dom a villanykapcsolók pontos helyét, a teáskannát is – pedig néha már napvilágnál is elbotlok az udvaron vagy a szoba szőnyegében...

Elég nehéz az ilyen „új tudást” elrendezni és feldolgozni magamban.

Mert hát miért, mi okból keletkeztek – igazi mélységükre van-e elfogadható válasz?!

Igazából ez a „kitérő” akasztott el, hogy még Carlyle-ról néhány dicsérő szót mondjak, de – szinte a róla írtakat megerősítendő – teljesen véletlenül a Radó Antal által magyarra fordított Firdusziból (Feridún és fiai), amelyről már korábban – pár évvel ezelőtt – írtam néhány sort, került újra eléem – olvasnivalóként. A történelem több mint háromezer évvel ezelőtti távolságait varázsolva eléem... A gyönyörű, aranyfésűs kötet a „perzsák hősmondait szötte össze egy csodás szépségű hatalmas eposzba”, de amit Radó Antal fordítóként hozzáadott, a versek végén összecsengő rímek csodálatos kavalkádja, az besugározza a történelmet, s át időtlenséget – örökös jelent a fordítónak és a fordításnak. Ezt igazolja az is, hogy a Kisfaludy-Társaság kiadásában megjelent kötetben minden fontos adat megtalálható – csupán a kiadás éve hiányzik!

***

Még február első felében, a II. MSZN-nak előkészítése idején megígértem Molnár Imrének, hogy elküldöm számára Évánk kötetét, *A két világháború közötti csehszlovákiai magyar regényt*, amely általam mindmostanáig megismert legteljesebb összefoglalása ennek a korszaknak. Azonban betegségem megakadályozott abban, hogy a könyvet postára adjam.

Amikor aztán már újra ide tudtam ülni az „estéli” íróasztalhoz, a Széppróza Napjának holnapjával kapcsolatban írtam le az alábbiakat:

Ebből a kötetből – írtam akkor – hosszabb távon is lehetne gondolkodni.

Az „elfelejtett irodalmunkat” – van ilyen!!! – lehetne központi témává emelni, természetesen a többi, határon túlival kiegészítve. Csak példának: Neubauer Pál *A hiányzó fejezet* című regénye 1936-ban egy európai regénypályázaton első díjat nyert. Egyébként a prágai *Magyar Hírlap* szerkesztője volt, Adyt, Petőfit fordította németre, s első fordítója volt Franz Kafkának, s jelentette meg írásait a PMH-ban. Mindezen túl kiváló hegedűművész volt, több európai fővárosban is koncertezett.

1944-ben Budapestre menekült, később Takáts Gyula – ezt Gyula bácsitól tudom – rejtegette a Balatonnál... A háborút követően gyalog elindult Budapestre, útközben megbetegedett és meghalt. A Balaton-Fonyódi Várhegy keleti lejtőjén temették el...

Arra gondoltam, hogy bőven megérdemelne egy emléktáblát – az Írószövetség, a SZMÍT, a helyiekkel összefogva ezt megoldhatónak tartom...

A továbbiakban az „elfelejtett irodalmunk” legjavának kiadására egy kiadót kellene létrehozni, szerkesztőséggel együtt vélném megvalósíthatónak. Az MSZN-ja mellé a határon túli értékeink besorolásával... Majd!

Volna miből és miért válogatni!

***

Már derengett, amikor kimentem megnézni, hogy folytathatom-e a lugas tegnap megkezdett metszését. Aztán készítettem egy kancsó forró teát, felöltöztem, és úgy hat óra tájban hozzáálltam megmetszeni a tegnapról megmaradt részt. S mire a szomszédék ezüstfenyője mögött felébredt a napocska, be is fejeztem a metszést.

A létrán állás azonban igen megviselt... De nem sokkal később, már idebent, annak örülhettem, hogy előkerül a verandai íróasztal egyik fiókjából az elveszettnek hitt Camus-kötet, a *Pestis* és a *Bukás*.

Gyorsan ide is hoztam a „hideg” szobába a Firdusziból és Carlyle kötete mellé, hogy ha összeszedem magamat, akkor a *Bukással* egy kicsit elszórakozzak majd – meg Camus-val is!

***

Mert a mára jósolt eső nem érkezett meg, elültettem egy ágyás borsót. Ami öröm, még akkor is, ha néhány napja már, hogy Camus kisregényéről, a *Bukásról* és vele kapcsolatban egyéb eseményekről szándékoztam írni... De a borsóültetés és a kert egyenletesre gereblyézése elfogyasztotta mostanra a belső erőforrásaimat – vagyis hullafáradtan körmölöm ide, hogy mi volt a szándékom... Hogy például Camus halálát nem autóbaleset okozta – ezt egy Párizsban élő cseh író nemrégiben nyilvánosságra hozott naplója egyértelművé teszi... Amikor a Molotov–Ribbentrop-szerződést aláírták, a francia kommunista pártból sokan kiléptek, így A. Camus is, s ezt a szovjetek nem nézhették tétlenül... Később ide még visszatérek – holnap vagy holnapután... A Winnipeg teherhajó megér néhány eligazító mondatot... Előljáróban, ízelítőnek a *Bukásból*: „Elárulok egy nagy titkot. Ne várja meg, kedvesem, az utolsó ítéletet. Mert mindennap ítélek” (403. o.).

***

Ahhoz, hogy folytatni tudjam az írást, fel kellett töltenem a Parkeremet, amely jó nehezekű töltőtoll. Másodjára tegnap késő este megérkezett Satya, s hozott mindenféle ajándékot Afrikából, Marakesből meg az Atlasz-fennsíkrol... Szóval egy igazi, eredeti tevébőrből készült házipapuccsal lepott meg, s hozott csodaillatú fűszereket a marakesi piacról...

Aztán még délelőtt kifuvaroztuk a rózsafák nyeseidékét, és elültettünk pár gyümölcsfacsemetét, Vilma húgom küldeményét.

Most pedig már Satya barátaival együtt kint van a Csereháton, a rózsási vadászházban – vagy valamelyik magaslesen –, mert lehet, hát szeretnének holmi elköborolt, felelőtlen vaddisznót terítékre hozni. S persze, mert holnap Sándor napja lévén, megünnepelni azt is – ahogy illik.

Rövidre fogva: az események sodra ilyen, és bizony így estére már eléggé elfára-

dok, hogy a toll nehezét kétszeresen érzem – egyrészt a valós súlyát, másrészt a felelősségét, hogy amit írok, ér-e annyit, mint „az a rongy papír” (Carlyle), amire estéli vagy akár többnapos rögtönzéseim kerülnek.

Megkaptam az *Agria* aktuális számát, benne a *Kettétört pillanatok* harmadik – *Szüret* – című részével.

***

Ahogy a tavaszi kertben nekiláttam az idej munkákhoz, a hatvanas évek egy pillanata megállított: az történetesen, hogy apám egyik nővére, Zsófi néném ilyen tavaszidőben eljött valamit segíteni, és szó szót követvén, ahogy ott ültem az asztal mellett, s valamit írtam, csakúgy mellékesen odavetette, hogy „az is munka, hogy ülsz az asztal mellett és írsz?!”

Akkor már a *Szabad Földműves* című hetilap rovatvezetője voltam – szóval Zsófi néném fél mondata – pontosabban kérdése – igencsak elakasztott... Hogy valóban: amit én akkor s azóta is „munkának” tekintettem, távolabbról szemlélve munka-e?

Azóta is elég gyakran eszembe jutott Zsófi néném kételkedő-bizonytságot kereső kérdése.

Hogy a *kinti munka* több, mint a *benti*?!?

Továbbá: mi a fontosabb vagy az értékeesebb?

Ha itt így, mint ma is borsót és dughagymát ültettem – vagy esetleg – néhány mondatot írtam odabent az *elmúlás ellen*...!?

Mi a különbség a kettő között? Melyik az *érték*?

A holnapra kinyíló élet? Vagy: az időtlenség azt megőrző pillanata az előbbinek?

Nem tudom folytatni – belülről vagyok fáradt...

A. Camus írta le, ha jól emlékszem a *Bukás*ban, hogy „*Nem az a bűn, ha mást a halálnak adunk, hanem az, ha mi nem halunk meg!*”

(Az idézetet holnap pontosítom, mert valamikor régen megjelöltem a kötetben.)

Tegnap szándékaimat elakasztotta a délutáni vércukorszint hirtelen zuhanása (2,7 mmol/l), s még most sem vagyok valami fényesen...

Azonban a korábban leírt „kinti munka” mai értéke: a sárgarépa és a petrezselyem apró magvai a földbe kerültek, már csak egy kiadós márciusi zápor kell, hogy ki is keljenek. És hónaposretket is ültettem, meg két cserépbe karalábé- és zellermagvakat – palántának.

Még ezt: a Camus-idézetet megtaláltam, s annak örültem, hogy amit tegnap emlékezetből írtam le, megegyezik az eredetivel.

Egy betűt se kellett javítanom a leírtakon!

***

Az előbb vettem észre: hazaérkezett az egyik gólyánk! Minden tavasszal így történik: első a tojó, s rá néhány napra a párja... Aztán nekifognak felújítani a fészket.

A diófák alatt pedig fehér és kék ibolyaözön! Eddig még ilyen ibolyagazdagságot nem láttam...

Szinte lépni se merek ezen a csodás virágszőnyegen!

Az előbb pedig, ahogy a csupasz lugas alá kiültem kávézni, egy hollóárny suhant át felettem, s pár pillanattal később szerelmes-rekedt hangja a hazatérés pillanatát jelezte... Az utca túloldalán egy terebélyes nyírfa ágai között van az otthonuk. Tavaly is ott költöztek, s nevelték fel utódaikat.

Már-már hihetetlen ez a gazdagság, amely körül fog, s ami megtörténik, az ami történelemmé változik – ha *leírom!!!*

De mivé lesz mindaz, ami kimarad? Mekkora a veszteség?

A Mindenség vagy egy kósza felhőárny?!

***

Arra gondoltam, hogy mindazt, amit legutóbb leírtam, verssé lehetne változtatni, nem olyanná, mint az *Elemi ódák* Pablo Nerudától, hanem olyanná, amelyben valóban elérhető a „mindenség” egy „felhőárny” mögött. Vagy ami olyan jóízű lenne, mint az a pár korty vörösbor, amelyet a délutáni napsugárözönben elfogyasztottam...

Meg ha időnként fájdalmaim vannak, amelynek az okát inkább csak sejttem, mintsem tudom. És hogy az *egészen* súlya van – ismeretlen nehezéke, amely el-fáraszt.

Mondhatnám: ez maga a *lassulás, az öregedésszindróma!*

Átfogalmazható-e ez az egész folyamat költészetté? Csábító a lehetőség. Megpróbálok. Hátha sikerül...

***

Ugyan milyen lehet az „egyetemes közöny”, amelyről Carlyle ír, vagy a „szellemi bankrott”, netán az „elszalasztott remény”?!

Vagy amit manapság tapasztalok, és *minden irányból: „a győzedelmes fejetlenség?”*

Mindezt azért idéztem fel magamban, mert a tegnap leírtak költészetté való „átfogalmazása” teljes kudarccal végződött.

Szóval engem is utolért a „szellemi bankrott” egyik változata. Amire esetleg egyféle magyarázat lehet – a szellemi leépülés jelen szakasza, ám lehetséges az is, hogy a valódi oka egészen más – ami megnevezhetetlen, a „végtelen feledés” verem-mélyeinek fölfedhetetlen titka.

Amit jobb, ha nem háborgat az ember ilyen mai, márciusi estidőben... Hát abba is hagyom e hiábavalósággal szembeni küzdelmet.

***

Ezek a tegnap leírt gondolatok a mai napomat is visszavetették a múlt század negyvenes éveire, szűkebben az „élő háború” látványainak az újraélésére... Két fel-

húzott tetőcserép nyílásából láttam a menekülő német katonákat, Persei sógorék háza előtt egy vöröskeresztes német, sebesültekkel teli terepjáró „ledöglött”, a sofőr és egy tisztféle kiugrott a vezetőfülkéből, és csatlakozott a gyalog menekülőkhöz...

... Aztán egy ágyúgolyó iszonyú robbanása szétrepítette a házunk tetejét, a légnyomás a kéményhez lökött, egy kicsit megsüketültem, az orromból vér szivárgott, aztán egy pillanatra a gránát ütötte nyíláson keresztül azt láttam, hogy apám kedvenc galambjait a légnyomás felröppentette a magasba, tolluk kigyulladt, és az égő galambok alázuhanak a magasból.

Aztán a németeket üldöző szovjet katonák körbefogták a lánctalpas járművet, a hátsó ajtón kihömpörgették a sebesült katonákat, s valahányat kivégezték.

Ezt követően továbbrohantak az Iskola utca irányába...

Aztán néhány harckocsi – ma tudom T-34-es tank – átdüböngött a Sikándrián – ez volt a mi utcánk neve – aztán csend lett. Apám pedig, aki szanitécként Felső-Szinevérnél megesesült, de a csuklója feletti sebek már behegedtek, összeszedte a félig megégett galambokat, Szabó szüle pedig megfejté *Citrom* nevű tehenünket, s én azon az estén friss tejet vacsoráztam egy szelet „puszta kenyérral”...

Reggelre Persei sógorék háza előtt a halottakat eltüntették, de a terepjáró még néhány napig ott állt magányosan a történelem titokzatos tanújaként...

Néhány nappal később, amikor az előbbieket újra felidéztem magamban, ezt a kérdést írtam le valamiféle okulásul: *Egyetlen mű megalkotásához hány megírt művet kell megismernie az egy embernek?*

És hány megéltet?!

***

A „lassuláshoz”: Gyakori tünődéseim egyike: úgy érzem, s elég gyakran, hogy van, ami az életemből – részben – kimaradt(?).

Ezek egyike a zene. Úgy általában...

Sok mindenhez közelítettem, s bár apám jól hegedült, vagy tíz évig „bandájuk” is volt, anyám pedig olykor-olykor citerázott, de nekem valahogy „nem jutott időm” igazából közelebb jutni, mondjuk így: a komolyabb zenei tudáshoz.

Ez nem azt jelenti, hogy nem szeretem a zenét! Ellenkezőleg: gyakran és szívesen hallgatom a klasszikus muzsikát, a régit, és mondjuk így: a huszadik századit is. És az is tény, hogy elég sok népdalt is ismerek, szerettem azokat énekelni, ám amióta hiányzik a gyomrom, nem tudok se énekelni, se fütyülni, mert az egykori gyomrom helyén „kicsi vákuum” maradt a műtét után, és ez gátat szab mindennemű „intonációs” kísérletnek.

Ilyen „abszurd” összefüggések jelzik az ok és az okozat közötti távolságokat.

Azt is ide illik írni, hogy valamelyest megtanultam hegedülni, apámék néha még a „bandába” is bevettek, de igazából soha „nem voltam elég jó.” Apám hegedűje ma is megvan, őrzöm, de felhangolásához ma már „rossz a hallásom.”

Azonban azt hiszem, hogy az irodalom, a próza és a líra gyakorlata és elmélete, a saját poétikám, mégis csak közelít – vagy segít – a zene megértésében...

Legalábbis hinni vélem!

Ám, ha tévedek, ma már az se jelent tragédiát.

***

Most nagy kimaradások, „szellemi hézagok” keletkeznek, mert hozzáláttunk a ház teljes felújításához, amely minden tekintetben leköt, és bizony alaposan el is fáraszt. Vagyis csak a megőrzendőket írom ide.

Az első ma érkezett: „Értesítés a *Szaval a sulí*-pályázat eredményéről a szerző számára.” Amelyből megtudtam: „A *Versmaraton* részeként pályázatot hirdettünk iskolák részére, hogy *Az év versei* kötetből kiválasztott egy verset csoportosan mondjanak el. (...) Örömmel tájékoztatlak, hogy a versenyen a Gádor Általános Iskola színjátszó csoportjának tagjai a *Te Itt sok a csend már* című versed előadásával második helyezést értek el. (...) Öszintén gratulálok ehhez a sikerhez!

Üdvözlettel: Nemes Attila marketingvezető, Magyar Napló Kiadó Kft.” Az értesítésre az alábbi választ küldtem:

„Kedves Attila! Kedves barátaim!

Nagyon köszönöm a *Versmaratoni* meglepetést, örülök neki, de annak még inkább, hogy a *Szaval a sulí*t kitaláltátok!

Azt hiszem, sok száz diákot vittetek a költészet közelébe. Legyen folytatása!

Nektek pedig mellékelem a *Hazátlan romok* című versemet, mostani gondja-imról.

Szeretném, ha megtudhatnám a Gádor iskola címét – küldenék a csapatnak egy-két könyvet olvasásra.

Az együtt gondolkodás hitével üdvözöllek valahányatokat: G. S.

***

Tapasztalom: az ember elhasználódik, s a betűket se tudja helyesen megformálni – hát hogy írjak így egy „hatóságilag elfogadható testamentumot?!”

Főleg magyarul, a mai Szlovákiában?

***

„Igen keveset olvasok mostanában” – olvasom a cetlire leírt tény, ami, persze „viszonylagos”, mert hogy e tekintetben mi a „kevés”, és mi a „sok”, esetleg a „szükséges”, az abszolúte bizonytalan...

Azt hiszem, hogy a még megírnivaló – *amit érdemes megírni* – sokaságára gondolok, akkor ez az oka olvasói restanciámnak.

Azért néha egy-egy könyv odacsábít magához, s olyan meglepetéseket tartogat, amelyeket a múlt század hetvenes éveiben olvastam, hogy ezek aktualitása döbbenetesen mai!!!

Itt van például T. S. Eliot írása Goethéről (*Írók – írókról* című kötet), aki ak-

kor, ezt írja-mondja: „És ha eljön az az idő, amikor ennek a kifejezésnek: »európai irodalom« nem lesz többé értelme, akkor minden európai érték, akkor minden európai nemzet és nyelv irodalma vele együtt fog elhervadni és elpusztulni” (388. o.). És ma, 2019. április havában ez az elioti jóslat hétköznapi valóságként görgeti az afrikai menekültáradatot a tehetetlen, megbénult Európai Unió társadalmán, amelyből valóban eltűnhet – s nem csak az európai irodalom –, hanem az európai nemzeti kultúra és a nyelvek sokasága.

Elnyeli az egész az Iszlám feneketlen bendője.

***

Nagyon hideg, északi szél, amit a csontjaim nem szeretnek. Ezzel szemben a ház felújítása jó ütemben halad, a fiúk készségesek, dolgozók.

Ezzel szemben én pedig egyre nehezebben szánom rá magamat az írásra... Valamikor az év kezdetén írtam le, hogy megpróbálok irodalom nélkül élni.

S most nem az *akarát*, hanem a *kényszerűség* jelenti az igazi akadályt... Az emlékezet s az emlékek?

Hogy egyszer ott álltam az óceán partján, s a homokból felvettem három simára csiszolt, fekete, sötétlő lávakövet, fehér kagylóerezetű lenyomatokkal, s hazahoztam abból a rengeteg távolságból, hogy legyen *alap* a szellemei otthon továbbépítéséhez...

Megvannak ma is – amolyan jelképnek –, magam biztatására, hogy még van mit s miből építenem...

De lehet, hogy ez az egész csupán önccsalás(?)...

***

Az előbb Budapestről Sándor hívott, nemsokára megérkezik, s holnap néhány holmit már felfuvarozunk az épülő házába e látható és megélhető valóság jeleként és emlékebe-rögzített teljességként.

Igaz, délután eldöntöttem azt is, hogy a *Lassulás mibenlétének* első részét lezáróm. A második része pedig a Magyar Széppróza Napja létrehozásának dokumentumait és történetét írom ide, hogy megmaradjon a maga valóságában.

***

Napi tapasztalataim egyike, hogy nincs értelme semmi hosszabb távú tervezésnek, mert bizonytalan elérni mondjuk a mostani délutánból a következő délutánba.

Vagyis a perc adta lehetőség ki- és felhasználása az, amelyre vállalkozni tudok – esetleg egy versrészlet vagy rövid jegyzet, netán fontos tény ideírása...

Ennyi!!!

Később, délután vagy este még megkíséreltem a „hanyatlás” lezárásának egyéb, mostani jeleit is.

Vagy a borsó virágait – a meggyfa és a szilvafa menyasszony-fehérségét, ígérését – majd kiderül, mire jutok magammal...

***

Lassan befejezik a ház külső tatarozását, felújítását. Alig ismerek rá, pedig a falak színe is ugyanaz, ami volt, csupán a tavaszi frissesség adja a „változást”.

Természetesen örülök neki, csupán az zavar, hogy hajnal óta mindenféle fájdalomaim vannak, amelyeket ide írni sem érdemes...

Ami mégis „eredménynek” mondható, hogy összeszerkesztettem egy „abszurd” képzőművészeti állványvázat a Vilma húgomtól kapott „futóparadicsom” számára...

Tegnapról: egy korábbi kísérlet, amit még rendbe kell tenni, hogy a mai olvasó számára is „megszólaljon...”

Pokoli megélni: egyre rosszabbul látok!

***

Annak ellenére, hogy a házunk igazi, tavaszi színekbe öltözött pár nap alatt – a felújítás érdemi, belső, sokkal nehezebb része még előttünk áll, nemkülönben a húsvéti ünnepek...

Mindez együtt azt jelenti, hogy aligha jut időm érdemi munkára.

Délután fent voltunk Satya házában, az udvar nagyobbik hányadát szépen lekaszálták, azonban az épület körül minden tele van épülettörmelékkel, de a benti látvány is eléggé elkeserítő – szerintem legalább két hónap kell még ahhoz, hogy be lehessen költözni... Holott az ígélet szerint május elején a kollaudációnak már meg kellett volna történnie...

Röviden: a gondok csak lassan fogynak – ha fogynak egyáltalán...

***

Ezzel szemben a ház felújítása a vártnál kedvezőbben halad. Annyi a baj, hogy olykor délutánra a kútból kifogy a víz... Remélem azonban, hogy holnap reggelre ismét összegyűlik annyi, amely a folytatáshoz szükséges.

Bő két-három napja foglalkoztat, hogy össze kellene foglalnom a „Cseh Maginot-vonalban” eltöltött hónapokat, az elmúlt század hatvanas éveinek az elejéről, főleg a karib-tengeri válság eseményeit, idejét...

Azonban rémlik: valamit korábban már leírtam az akkori eseményekről...

Szóval arról az abszurditásról, hogy ebben az erődítményrendszerben, amelynek a terveit a franciáktól kapták kölcsön a csehek, minden megvolt ahhoz, hogy a bennük lévő katonák *elveszítsék a háborút!*

A második világháború francia „Grand arméja” példája erre a legékesebb bizonyíték.

Hitler zseniálisan buta ember volt, de ahhoz volt elég esze, hogy a franciák erődítményrendszerét megkerülje.

A Maginot-vonalban megdohosodott, pocakos hadfiak, vezéreikkel együtt úgy vélték, a németek egy első világháborús szuronyrohammal nekiszaladnak a vasbeton erődöknek, s ők simán lekaszálják az egész Wehrmachtot...

Csakhogy a francia hadseregnek fogalma sem volt arról, hogy a németek páncélosai mire képesek. Megkerülték a bevehetetlennek tartott vonalat, s 1,6 millió francia katona és tiszt esett néhány nap alatt harc nélkül a németek fogságába, adta meg magát gyáván...

De Gaulle tankjai pedig annyit se értek, mint egy üres szardíniásdoboz. Hitler a cseh protektorátust is egy déli hadművelettel fektette két vállra, előbb

bevonult Bécsbe, aztán nemsokára Prágába ért, s a csehszlovák hadsereget is szélnek eresztették. Egy része „szlovák” hadsereggé vedlett Tiszó plébános úr vezényletével... Helyes kis szatelit-fasiszta köztársaságá...

Apám pedig a „visszacsatolást” követően prágai lovas tüzérből a magyar hadsereg szanitéce lett..

Erről már korábban leírtam néhány mondatot.

Pár jelentéktelen esztendő telt el, én pedig 1961-ben, a karibi válság idején több mint két hónapot töltöttem a nyugatnémet határon három T-34-es parancsnokaként, élesre töltött lövegekkel, kijelölt löszektorokkal együtt – várva a tűzparancsot...

Szóval – bár írtam erről már néhány mondatot korábban is, de egy tágasabb összefoglalót is ideje volna leírnom, hogy a „hétköznapi háborút” miként éltem, éltük meg a „Cseh Maginot-vonal” falai között vagy azok környékén.

Most pedig, mert fáradt vagyok, megyek aludni.

Az ég tiszta, s ragyogóan világít a telihold – a fáknak már van *árnyékuk*, ami az éjszaka egyik megörökítendő csodája.

Akár vers is *lehetne* belőle!

***

Napok óta a ház tatarozása. Van idő a gondolkodásra, de a *gondolatok* folyamatosan megsemmisítik önmagukat.

Annak a szónak, hogy *fáradtság*, se jelentősége, se értelme nincs ezekben a napokban. Időnként, éjszaka, ha a kertben vagyok, magam előtt látom a *mindenség szertehullását*. Itt-ott eltűnik egy-egy galaxis, egy-egy csillag zuhanásának íve lobban el... S közben mintha magam is velük zuhannék...

Döbbenetes éjszakai élmények – a megváltoztathatatlanról a megváltoztatatlanságban.

Emberen túli, megfogalmazhatatlan teljesség.

Ha lenne erőm verssé rögzíteni ezt az elérhetetlen magasságot és mélységet... De az is lehet, hogy nemsokára lezárul minden(?)

Vagy már túl vagyok azon?! Alkonyodik. Kívül s idebent is.

***

Szemorvosnál – a bal szemem... Szóval az orvos azt állítja, hogy tiszta mind a kettő. Csakhogy én nem ezt érzem.

Délután uborkát ültettem, ami fontos. Úgy tűnik, a paradicsompalánták is megmaradnak meg a másodültetésű saláta is.

A verses dossziét is megtaláltam... Holnap reggel jönnek a munkások, a mai hiányt pótolni.

***

Nem tűnik különösnek, hogy általában a velem egykorúak ha leülnek egy fotelba, pár perc múlva félrebillen a fejük, és már alszanak is...

Az ilyen pillanatokot megélve valami ismeretlen irigység támad bennem – hogy én több mint tíz esztendeje egyetlen éjszakát sem aludtam végig! A hétköznapi valóság az, hogy már a „jobb” éjszakát jelenti, ha másfél tablettával „sikerül” átjutni az estéből a virradatba.

Az általános esemény: úgy este 9 óra után lenyelek fél altatót, ezt követően általában éjfél körül felébredek, a Hypnogen másik fele, majd éjfél után úgy három óra tájban a harmadik „fél” tablettát elvisz a virradatig...

Rák utáni időmnek hozzávetőlegesen ez a napi – pontosabban éjszakai – átlaga! Álmaim nincsenek! Emlékeim azonban nem fogynak, hanem egyre csak sokasodnak.

És van mindenféle, mindenfajta... Gyakran gyermekkoromból a háború egy-egy apró részlete vagy megrázó pillanata, olykor valami elérhetetlen és megfogalmazhatatlan „jelenés” e fenséges magányban.

Van, ami látható, s van, ami láthatatlan, ám végül is megélhető bizonyosság!

És mindezt le kellene írni, mert ha nem írom le, olyan, mintha soha meg se történt volna...

Mintha én magam se történtem volna meg soha! Hiszen az egészről nincs semmi bizonyítható.

Talán csak álmodtam magamat...

S *most* a **végtelen** ennyi : ----- (?)

***

A növények szabadsága.

Tegnap palántákat vásároltunk, ma pedig a közel száz palántát elültettem, s megöntöztem – ezt követően pedig megeredt az eső, s még most is cseperészget... Az elültetett palánták pedig elfoglalták az *új teret* és a lehetőséget a *szabadságra*.

Valami olyan történt meg velük, mint a rabszolgákkal vagy a jobbágyokkal felszabadulásukat követően!!!

A szabad emberi és a szabad növényi lét párhuzama, lényege, szépsége és szabadsága!

Ezt kibontani, ha lesz rá idő... Ha lesz rá időm.

***

A ház tatarozása mindent darabokra aprít. A „szükség” és az „alkalom” vagy a lehetőség dönt a nappalokról és az éjszakákról.

Az a helyzet, hogy – fizikailag – „elfelejtettem” írni.

Meg még a Parkert is elnyelte az épületben zajló belső hurcolkodás abszurditása. Meg az az elképesztő májusi kinti „keret” – esőkkel, vad szélviharokkal, amikkel szemben minden védtelen...

Nagyon rosszul látok, hát itt abba is hagyom a másolást.

***

Ma – május 9. – hallottam első alkalommal egy amerikai dokumentumfilmben azt, hogy „az USA elveszítette a vietnami háborút.”

Különben a ház tatarozása folyamatosan akadályoz minden fizikai és szellemi munkában.

Kivéve a kertészkedést. Öröm látni a kertet, ahogy élettel telik meg.

Kapálás közben támadt az a gondolatom, hogy ezek az eleven palántasorok akár egy verseskötet ciklusai – csupa rejtelem, rezzenet, szépség, szín és igen: ZENE!!!

***

Több mint tíz napja semmi sincs a helyén – az egész ház „rendbetétele” ettől káros, ami tele van felfedeznivalóval...

Most azonban egy szovjet filmet néztem – a teheráni találkozó idejéből, ami arra döbentett rá, hogy Sztálin megnyerte a háborút, de elvesztette a békét... Szóval ezt ki kellene bontanom egyszer... Írtam már erről korábban is pár mondatot Napóleonnal és Hitlerrel kapcsolatosan, miszerint vannak zseniálisan buta emberek, mint az előbb említett vezérek – és bizonyos értelemben Őfelsége miniszterelnöke is közéjük tartozott, ám a „háborút megnyerni” és a békét elveszíteni –, nos, ahhoz *különös zsenialitás kellett.*

Bár – ki tudja?!

Így, holtfáradtan, azért írtam ezt a kusza vasárnap délutáni jegyzetet, hogy erről a későbbiekben – ha marad rá időm – még ezt-azt elmondjak...

***

Amikor az ember már nem hasznos, hanem haszontalan – akkor már a „szerves egészből” elvész valami fontos egység, mégpedig nyomtalanul és visszavonhatóan.

Ijesztő egy májusi délelőttön erről gondolkodni, mégis van benne valami megnyugtató elem, ami ugyan eléggé labilis, de *még létező bizonyosság arra nézvést, hogy még vannak használható perceim* – ámbár meglehet, hogy csak én és csak most érzem így!

Aminek ugye a következményei beláthatatlanok! És egyszeriek!

Fellinger Károly

Kiskomárom, Nagykomárom

Kiskomárom,
Nagykomárom,
lakosait
mind komálom,
ez a legszebb
hely a földön,
hős Klapka György
védte bölcsőm.

Kiskomárom,
Nagykomárom,
szűnyogcsapót
árul Áron,
kezében fa-
kardot forgat,
leszúrja a
kerek holdat.

Kiszámoló

Komáromszentpéter,
nem mondtam elégszer,
te vagy bizony a lelkemnek
a legnagyobb ékszer.

Dzsinzsa patak hallgat,
átugrom, ha hagynak,
szentpéteri szőlőhegyen
téged is elkaplak.

Kamocsa

Mocsaras a
Kamocsa,
ne lépj ide,
csak oda.
Tücsöklegény
hegedül,
rossz így neki
egyedül.

Kamocsai
Vág-parton
leselkedik
az alkony.
Napszemüveg
az orrán,
felébredt ma
jó korán.

Csicsó

Keresztmajor, Kécs meg Csicsó,
vékony héjú ott a dió,
csicsókasalátát nyersen
rendel a hold minden kedden.

Szépül tőle, keble dagad
ízlik neki a jó falat,
csicseriborsót is venne,
járjanak a szelek erre.

A Holtágban magát nézi,
nincs egyedül, tudja, érzi
ide jár a lápi póccal
csillagokról cseverészni.